

ERIK VAN VENETIË

Waar zijn we nu weer beland?

**EEN PRE-PENSIONADO OP ZOEK
NAAR NIEUWE WEGEN**

INHOUDSOPGAVE

1 – Elke dag nieuwe beelden, geuren en geluiden	7
<i>Gedreven door nieuwsgierigheid</i>	
2 – Wat eraan voorafging	11
<i>De aanloop naar het oefenpensioen</i>	
3 – Tien redenen om niet op sabbatical te gaan	15
<i>En waarom wél</i>	
4 – En dan nu genieten!	25
<i>De verwachtingen</i>	
5 – Pensionado's en digitale nomaden	29
<i>De camperpopulatie</i>	
6 – Happy hour in de zon	41
<i>De overwinteraars</i>	
7 – Het moeizame afscheid van de planning	47
<i>Ontdek het onverwachte</i>	
8 – Een tiny house op wielen	53
<i>Gun mij m'n klungelruimte</i>	
9 – Waterconcurrenten in de droogte	61
<i>Het klimaat</i>	
10 – Behaaglijk tussen ons soort mensen	65
<i>Het gevaar van vooroordelen</i>	
11 – Vluchten voor de bubbeldruk	75
<i>Nederlanders over Nederland</i>	
12 – Reizigers zijn gevoelloze stakkers	83
<i>Twee tussenmaanden thuis</i>	
13 – Het strobed van Vincent	91
<i>Dicht bij de kunstenaars</i>	
14 – Minzaam wuiven naar het volk	97
<i>Feest in Asti</i>	

15 – Flamencojurken, krekels en een tas vol pillen	101
<i>Meevallers en tegenvallers</i>	
16 – Gerinkel in de ochtend	115
<i>Een masterclass wijn maken</i>	
17 – Hoe klassiek botst met modern	121
<i>Leven tussen de druiven</i>	
18 – Hoe klassiek samengaat met modern	129
<i>De twee Bruno's</i>	
19 – Camperaars zorgen voor aanspraak	133
<i>De vindingrijke boeren</i>	
20 – Voel de geschiedenis	139
<i>Waar de Wende begon</i>	
21 – Neem de tijd	143
<i>Nóg een motet graag</i>	
22 – Een sabbatical, daar word je hartstikke mindful van	149
<i>Camperen tegen de burn-out</i>	
23 – Ontdekkingen, ontmoetingen en overpeinzingen	159
<i>Naar een nieuw houvast</i>	
24 – Tijd voor groot onderhoud	171
<i>Behoeftes veranderen</i>	
Overzicht van kaders	177
De bestemmingen	178
Praktische informatie over campers en camperen	182
Dankwoord	184
Noten	187
Namenregister	193

ELKE DAG NIEUWE BEELDEN, GEUREN EN GELUIDEN

Gedreven door nieuwsgierigheid

Ik klauter het bed uit, zet drie stappen langs het gasfornuis en klap de buitendeur open. Ik snuif de ochtendlucht naar binnen. Voor me zie ik tientallen rijen met wijnplanten, die volhangen met trossen donkerblauwe druiven.

Een dag later open ik de deur en ik zie een onmetelijk graanveld tot aan de horizon.

En weer een dag later zie ik een doodstil, zwart meer met bomen eromheen.

Of een stad in een panoramisch dal, badend in de zon.

Of iets minder idyllisch: ik kijk aan tegen de zijkant van een andere camper, op het asfalt van een parkeerterrein, anderhalve meter naast ons.

‘Waar zijn we nú weer beland?’ Dat zeggen mijn vrouw Annemieke en ik vaak tegen elkaar. Elke keer zijn we weer verbaasd over de nieuwe beelden, kleuren, geuren en geluiden. Ik geef meteen toe: die verrassing is verslavend. We konden er geen genoeg van krijgen.

Zes maanden zijn we vrij. Tijdens onze sabbatical maken we twee reizen met een camper door Zuid-Europa. De eerste reis in april en mei. De tweede in augustus en september. In de twee tussenmaanden zijn we thuis zonder te werken, voor verjaardagen, vrienden, familie, ziekenhuisafspraken en andere noodzakelijke bezigheden. In 18 reisweken staan we op 55 plekken in 8 landen: Frankrijk, Spanje, Portugal, Italië, Oostenrijk, Duitsland, België en Nederland.

Het is een heel ander leven dan het leven dat we kennen. Wij zijn twee fulltime werkende mensen die wonen in een rijtjeshuis in een dorp in het midden van Nederland. Mijn normale leven beweegt zich van afspraak naar afspraak. Elke dag weer. De hele dag strijden impulsen van buiten om aandacht. Soms te druk, te veel plannen, te veel piekeren. Met een vol hoofd tot gevolg.

Waarom op reis? We hadden immers ook thuis kunnen blijven. Maar nee, wij zijn nieuwsgierig en verwonderen ons graag. We houden van reizen en als we het leven thuis willen verwisselen voor iets heel anders, dan leek reizen als een nomade met je eigen tiny house op wielen ons ideaal. Een jaar eerder hadden we dat voor het eerst gedaan, een weekje op proef. Maar máánden achter elkaar, dat zou fantastisch zijn. Zó lang zonder plan. Zonder agenda. Met een rustig brein.

Waar zijn we nú weer beland? is een reisverhaal, maar ook een zelfonderzoek naar waar ikzelf beland ben in mijn leven. Naar mijn ingesleten gewoontes en vastgeroeste overtuigingen. Bij elkaar leverde het vrije halfjaar genoeg antwoorden op de vraag: wat wil ik de komende jaren? Hoe kan ik mijn leven inrichten wanneer ik binnenkort met pensioen ga?

Mijn kijk op de mensen, vooral 'andere mensen', is veranderd. We ontmoetten tientallen reizigers, geëmigreerde Nederlanders, Europese boeren met een grote liefde voor hun wijn, hun graan, hun vee. Mensen buiten mijn bubbel die anders tegen het leven aankijken dan ik. Het was een ontdekking: zo kan het dus ook!

Tijdens de reis noteerde ik elke dag 's avonds mijn reiser-
varingen in mijn telefoon. Die snel gemaakte notities zijn
de grondstof van de hoofdstukken (niet in chronologi-
sche volgorde), die ik af en toe onderbreek door kaders
met ontdekkingen, ontmoetingen en overpeinzingen.

Je leest over de momenten waarop het schuurt: mijn
dilemma's, mislukkingen, twijfels. Mijn gehannes in de
campingdouche, het zoeken naar een loosplek langs de
snelweg. En ik vertel over ultieme genietmomenten: de
bezoeken aan Van Gogh en Picasso, het leven tussen de
wijngaarden (en veel proeven), een concert door een van
de beste symfonieorkesten van de wereld, de diepgaande
gesprekken met vele camperreizigers.

Sta jij ook op de rand van je pensioen? Of ben je nog
lang niet aan je pensioen toe, maar denk je na over een
nieuwe levensfase? Droom je van een sabbatical om de
drukte van alledag achter je te laten, maar durf je het niet
aan? Laat je dan inspireren door mijn ervaringen. Ik hoop
dat ik je een zetje geef om het zelf ook te doen.

PENSIONADO'S EN DIGITALE NOMADEN

De camperpopulatie

De camperbevolking die wij hebben leren kennen vormt een bont gezelschap.

De gepensioneerden

Verreweg de grootste groep zijn de gepensioneerden. Het is de categorie landgenoten die wij kennen van *We zijn er Bijna!*, een realityserie van omroep MAX. Een camera-ploeg volgt daarin een groep met caravans en campers reizende pensionado's en hun lief en leed op een georganiseerde vakantiereis door Europa.

Vroeger zaptten we altijd meteen door als we die serie tegenkwamen, wegens het hoge truttigheidsgehalte. Maar toen we wisten dat we onze camperreis zouden gaan maken, hebben we geen minuut meer ervan gemist. Om te lachen om het gehannes op de camping (zeer herkenbaar trouwens), maar ook om de toeristische tips te noteren. En om te weten wat we niet wilden: alles gepland, alles georganiseerd en alles voorspelbaar met steeds dezelfde mensen om je heen. Nee, dat dus niet.

Terug naar de gepensioneerden die we op onze reis tegenkwamen. De hele Nederlandse camperpopulatie (ze rijden met z'n allen in zo'n tweehonderdduizend campers⁹⁾ bestaat al een aantal jaar voor ongeveer een derde uit pensionado's, becijferde de Nederlandse Kampeerauto Club (NKC), de ANWB voor campers. Ze genieten van reizen buiten de zomervakantie naar mooie plekken in Europa. De camperpensionado's die wij onderweg spreken, voelen

zich bevoorrecht dat ze een lange reis kunnen maken. Ze hechten net als wij aan hun zelfstandigheid: ze gaan en staan waar ze willen. Ze reizen dan ook niet in georganiseerde groepen, zoals de deelnemers in *We zijn er Bijna!* We zien ze minder op grote campings op populaire toeristische plekken, wel ontmoeten we ze op camperplaatsen zonder luxe voorzieningen.

EEN TRANSITIE IN JE LEVEN

Met pensioen gaan is een transitie in je leven, net als voor het eerst naar school gaan, verliefd worden, gaan samenwonen, kinderen krijgen, aan een nieuwe baan beginnen, scheiden of het overlijden van een geliefde.

De transitie naar een bestaan als gepensioneerd verloopt meestal in een paar fases. Eerst is er de voorbereiding, waarin je bedenkt wat je als pensionado later zou willen doen. Dan volgt de fase van het afbouwen van je oude activiteiten. Vervolgens is het zover en breekt de fase aan van wennen aan de zeeën van tijd – en je eventuele partner moet aan jouw aanwezigheid wennen. Sommigen vervallen dan in een fase van teleurstelling (is dat alles?) of verveling wanneer het nieuwe ervan af is. Daarop volgt onvermijdelijk de fase van heroriëntatie: welke mogelijkheden heb ik? Wat is mijn nieuwe doel, hoe maak ik me nuttig? Sommigen doorlopen die fases allemaal tegelijk, zoals ik.

Pensioen in Zicht heet de cursus die veel werkgevers aanbieden. Kortweg de PiZ-cursus: altijd goed voor een

glimlach, die naam. De pre-pensionado en de partner krijgen daarin hulp om het plezier in het pensioen te vergroten. Immers: 'Bij je pensioen schudden dagritme, sociale contacten en zingeving door elkaar', lees ik op de website.¹⁰ Dat lijkt me een nuttige cursus, voor andere pensionado's. Zelf heb ik de PiZ-cursus niet gedaan, omdat ik als zelfstandige geen werkgever heb die me dat aanbiedt. Maar belangrijker nog: omdat ik geen moment bang ben voor het 'zwarte gat' dat voor veel leeftijds-genoten dreigt.

Als ze fit blijven, hoe besteden Nederlandse gepensioneerden dan hun vrije tijd (gemiddeld 55 uur per week)? Dat doen ze op een gevarieerde manier. Ze wandelen, fietsen, doen aan yoga of sporten. Ze reizen veel (alle Nederlanders scoren met hun reislust veel hoger dan het Europese gemiddelde), ze kijken tv, lezen de krant, gebruiken steeds meer sociale media of ze passen op de kleinkinderen. Ze pakken een restaurantje of een museumpje, doen vrijwilligerswerk bij een organisatie in de buurt of volgen een cursus.

Of ze blijven werken. Ruim 17 procent van de Nederlanders werkt door na het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Een minderheid doet dat uit financiële noodzaak, maar de meeste doorwerkers hebben gewoon geen zin om te stoppen met betaald werk: ze hebben er te veel plezier in. Immers, door de uitdaging van je werk houd je je brein fris, je netwerk blijft in stand en je blijft in contact met jongeren. Werk ervaren de doorwerkers als onderdeel van hun identiteit.¹¹

Op onze camperreis maken we kennis met tientallen zestigplussers. De begin-zestigers konden vervroegd met pensioen, opvallend vaak mensen die in de zorg, in het onderwijs of bij een gemeente hebben gewerkt. Zelden waren ze actief in het commerciële bedrijfsleven. Ouder dan halverwege de zeventig komen we weinig tegen. Dat is kennelijk een leeftijd dat je te veel fysieke ongemakken hebt om in een camper te reizen.

Camperaars zijn doorgaans behulpzame mensen. Bennie uit Twente, ('Mijn vrouw heet Hennie, dus zeg maar Bennie en Hennie') assisteert op een van de eerste dagen in Frankrijk bij het aansluiten van de waterslang om vers water te tappen. En wanneer het in het Spaanse binnenland opeens begint te waaien, helpt buurman Patrick ons bij het vastzetten van de luifel. De andere buurman René geeft tips over het aansluiten van de stroomkabel. Kortom, camperaars helpen elkaar.

De vakantiegangsters

Naast de gepensioneerden komen we een andere categorie camperaars tegen: de vakantiegangsters die buiten het hoogseizoen reizen en na een paar weken weer naar huis en aan het werk gaan.

Zoals het Belgische stel uit Gent, net als wij wijnliefhebbers. We komen ze tegen op de proeverij bij Domaine des Marrans in Fleurie, een wijndorp in de Beaujolais. Ze hebben drie weken vrij en reizen met hun camper in Frankrijk van wijngaard naar wijngaard. Elke dag een andere plek. Overal proeven ze. Overal kopen ze maximaal twee flessen. Niet te veel, anders zakt de camper door zijn schokbrekers.

In Noord-Italië treffen we twee meiden uit Leiden, die twee weken met de camper van een van hun ouders op stap zijn. Het is stil in hun camper, ze hebben net drie vriendinnen op het vliegtuig naar huis gezet. Een week lang waren ze met zijn vijven op reis in die camper, die net zo groot als de onze was. We vragen ons af: zit je elkaar dan niet érg in de weg? ‘Nee hoor, dat ging prima. Iedereen doet als vanzelf een vast huishoudelijk klusje. Relaxed.’

We leren ook de lange-vakantievierders kennen. Halve of hele emigranten die vooral honkvast zijn. Sommigen van hen hebben een paar maanden op één plek gestaan. Wanneer ze behoefte hebben aan ‘vakantie in de vakantie’ gaan ze rijden. Bij voorkeur reizen ze dan elke dag zonder een geplande bestemming.

De economische vluchtelingen

Dan kom ik bij de categorie campersaars die wij in ons normale bestaan niet tegenkomen. Het zijn de mensen zonder vaste woon- of verblijfplaats.

Ik stel je voor aan het echtpaar Obelink. Ik geef ze die naam, omdat ik geen idee heb hoe ze echt heten. Het is een praatgraag en vriendelijk Zwitsers stel uit Berner Obenland. Hij heeft een dikke buik, een grote grijze snor en draagt een hoedje. Zij is een praatgraag en drukdoenerig type. Rond de zeventig jaar, schat ik ze. Met hun camper staan ze naast ons op de camperplaats in het Zuid-Spaanse Sanlúcar de Barrameda, aan de kust dicht bij de Portugese grens.

We hebben meteen contact. Vijf minuten nadat wij ons naast hen hebben geïnstalleerd roept mevrouw Obelink

ons te hulp. Er is gedoe over haar online bestelling van twee voetenbankjes en een kampeertafeltje bij Obelink, de (web)winkel voor kampeerartikelen in Winterswijk. Mevrouw Obelink is in paniek. Ze heeft net een mail van de winkel ontvangen die ze niet begrijpt. Of we de tekst kunnen vertalen. Annemieke vertaalt hem in het Duits. Mevrouw Obelink is gerustgesteld. En Annemieke heeft haar goede daad voor vandaag weer verricht.

Mevrouw Obelink vertelt dat het Zwitserse leven, de boodschappen, de verzekeringen, de energie, ja alles, zo duur is. 'Dat konden we niet meer betalen. We hebben ons huis verkocht en van de opbrengst hebben we een camper aangeschaft. Daar wonen we nu in. We staan hier nu een paar maanden. En daarna zien we wel weer verder.'

De Obelinkjes zijn economische nomaden uit de Alpen.

We ontmoeten vrouwen-stellen, maar geen mannen-stellen. Wel mannen alleen, maar weer minder dan vrouwen alleen. René was tot voor kort eigenaar van een aannemersbedrijf in de Bollenstreek. Zijn bedrijf ging failliet en zijn vrouw ging ervandoor. Hij verkocht zijn huis en is op zoek naar een plek in Spanje om zich te vestigen. Een leven als nomade in een camper als overbrugging naar een nieuw bestaan.

De digitale nomaden

De meest bijzondere categorie voor ons zijn de digitale nomaden. Met Loïs en Sander als beste voorbeeld. *Bettie on the Road* heet hun online dagboek op Polarsteps. Bettie is de koosnaam voor hun camper, een oud, maar onverlijtbaar model. Loïs en Sander zijn rond de dertig. Ze

staan ingeschreven bij hun ouders in Breda en logeren daar af en toe. Omdat een huis in Nederland kopen te duur is, leven ze in een camper die ze van een van hun ouders gekregen hebben. We ontmoeten ze in Zuid-Spanje. Maanden later zien we elkaar weer. Loïs leest op onze Polarsteps dat wij in Noord-Italië zijn en belt ons op: ‘Zullen we elkaar treffen op een plek waar onze wegen kruisen?’ Dat lukt.

‘Ik moet even naar binnen’, zegt Sander als we de koffie met taart bijna op hebben terwijl we voor onze campers zitten. ‘Ik heb nu een call met Korea.’ Maandenlang, bijna het hele jaar, zijn Loïs en Sander met Bettie en hun hond onderweg: Frankrijk, Duitsland, Slowakije, Kroatië, Budapest, Wenen, Scandinavië, Italië, Spanje, Portugal.

Ze leven en werken in hun camper. Loïs is psycholoog. Ze houdt consulten met patiënten. Sander werkt bij een ICT-bedrijf gespecialiseerd in artificial intelligence (AI). Alles online vanuit hun camper. Technisch gezien is het niet ingewikkeld. Ze hebben een wifi-router aan boord. In elk land kopen ze bij een telefoonwinkel een kaart met genoeg MB's waar ze weer een paar weken zorgeloos mee kunnen internetten. Het enige wat ze verder voor hun werk nodig hebben, is een stroomaansluiting. Want Bettie biedt alles wat ze nodig hebben, maar haar accu-vermogen is beperkt.

Zo simpel werkt dat dus. Zeker sinds de coronatijd leven steeds meer mensen zo. Ze werken bijna fulltime, maar houden genoeg tijd over om het land te verkennen. Buiten hun camper is het altijd vakantie.

Aan het einde van de middag, op een camping in Zuid-Spanje, genieten wij van de warmte, met een wijntje naast

het zwembadje. Zonder besef van welke dag het vandaag is. Loïs en Sander ontmoeten we daar voor het eerst. Rond vijf uur stappen ze hun camper uit. Ze roepen: 'Mensen, het is weekend!' Ik kijk op van mijn boek. O ja, het is vrijdag.

De sabbaticalnemers

En dan is er een kleine groep van de camperbevolking die bestaat uit mensen die een sabbatical nemen en na afloop terugkeren naar hun leven en werk in Nederland. De mensen zoals wij dus.

Daar zitten opvallend veel jongeren tussen. Zoals Pim en haar vriend Koen, eind twintigers uit de omgeving van Eindhoven. We ontmoeten ze 's ochtends op een terras, aan het haventje van Tavira, Zuid-Portugal, met uitzicht op de ferry naar het strand. We tippen ze over snackbar Romba, dat anders dan de naam doet vermoeden een geweldig restaurant is. Gisteren hebben we het ontdekt en vanavond gaan we er weer eten. Pim en Koen schuiven die avond aan.

Zij zijn drie maanden met onbetaald verlof. Ze hebben hun surfplanken in de camper van zijn moeder geladen en nu rijden ze langs de kusten van Spanje en Portugal, op zoek naar de plaatsen met de beste golven. Hun sabbatical is een lange vakantie om te genieten van hun hobby. Daarna pakken ze hun werk en studie weer op.

We checken of ze wel eens ruzie hebben. Nee, dat niet. Wel zijn er af en toe kleine irritaties. Over hoe laat ze opstaan of over navigatie-missertjes tijdens het rijden. Net als wij.

Het wordt een avond die ons lang bijblijft, met drie flessen Douro-wijn erbij. Pim werkt als bedrijfsleider en zorgverlener in twee Brownies&downieS-zaken. Koen werkt parttime in de zorg en parttime als monteur bij evenementen. In het najaar begint hij met zijn master cognitieve neuropsychologie. Ze kennen elkaar van de middelbare school, vanaf hun veertiende.

Dan besef ik opeens: zij zijn zo'n dertig jaar jonger dan wij. Pim en Koen zouden onze kinderen kunnen zijn. Ik ben aangenaam verbaasd over hun zelfkennis en de scherpe blik waarmee ze naar ons kijken. Na een paar drankjes vragen we waarom ze een hele avond met ons optrekken. Ze zeggen: 'Jullie gedragen je jong. En jullie hebben zelfspot.' Kijk, dat voelt goed, dankjewel!

Ver na middernacht zijn onze koppen nog steeds helder. We vragen wat de sabbatical met hen doet. Pim legt het uit: 'Een mens voelt zich gelukkig door VAC: Verbinding, Autonomie, Competentie.' Dat klinkt als een formuleetje uit een zelfhulpboek, maar nee, later ontdek ik dat er grondig onderzoek achter zit. Het zijn de drie universele psychologische basisbehoeften uit de *Basic Psychological Need Theory* die Edward Deci en Richard Ryan in 2000 introduceerden.

Wat bedoelen Pim en Koen met de VAC-formule? Leven in contact met mensen (Vervinding), je eigen keuzes in het leven maken en je eigen weg (ook letterlijk de weg) daarheen volgen (Autonomie). En ten slotte: jezelf blijven ontwikkelen, door nieuwe mensen te leren kennen en nieuwe ervaringen op te doen (Competentie). Hun sabbatical biedt ze dat allemaal.

De solo-reizende vrouwen

Dan is er de categorie alleenreizende vrouwen. Een Duitse vrouw, ik schat haar rond de veertig, die reist in een Renault Kangoo, een klein model bestelwagentje. De achterbank is eruit zodat ruimte ontstaat voor een matras. Het past net in deze mini-camper. De vrouwen die wij tegenkomen blijven nooit ergens lang staan.

GELUKKIG MET JEZELF

Er bestaat The Solo Female ('SoFe') Traveler Network. Ze wisselen ervaringen uit in een Facebookgroep met meer dan vijfhonderdduizend volgers. *'Empowering women to travel solo'*, schrijft het netwerk over zichzelf. *'Things you will learn solo traveling: Confidence! How to be comfortable and happy with yourself.'*

We ontmoeten Rionne op het terrasje van een Portugese hippie-camping. Ze heeft een bewogen periode in haar leven achter de rug. Ze was een jaar lang in de rouw na een relatiecrisis. 'Ik was de regie over mijn leven kwijt' zegt ze. Ze voelde zich extra eenzaam omdat die periode samenviel met de lockdowns door corona.

Ze is twee maanden vrij van haar werk. In haar eentje reist ze met een oude camper. Achterop hangen twee fietsen om de indruk te wekken dat ze met zijn tweeën zijn. Als *solo female traveler* voelt dat net wat veiliger.

Iedereen die ze kent in Eindhoven gunt haar deze mini-sabbatical van harte. Ze geniet elke dag. Het idee voor de bestemming van de dag krijgt ze van een willekeurige andere gast op de plek waar ze op dat moment is.

We bieden Rionne een biertje aan. Daarna nodigen we haar uit om met zijn drieën te eten voor onze camper. We leggen alle ingrediënten die we samen nog hebben bij elkaar: soep, sla, worstjes. Ze is verbaasd en opgetogen: 'Ik heb nog nooit meegemaakt dat ik binnen een uur aan tafel zit te eten en te praten over persoonlijke dingen met mensen die ik nog nooit eerder heb gesproken.'

Wat hebben twee maanden sabbatical zonder reisplan voor Rionne betekend? Ze heeft ervaren dat ze makkelijk contact maakt (dat merken wij ook). Haar zelfvertrouwen is toegenomen, vertelt ze als we haar na afloop weer spreken. 'Achter het stuur van mijn camper nam ik het heft weer in eigen handen.' Ze neemt zelf beslissingen, volledig autonoom, maar ook in verbinding met andere mensen. En dat gaat haar allemaal verbazend goed af. Die VAC-formule van Pim en Koen, die klopt.

MINZAAM WUIVEN NAAR HET VOLK

Feest in Asti

Ik zou wel burgemeester willen zijn. In het oude centrum van de Noord-Italiaanse stad Asti is het groot feest. Morgen begint de *palio*, de jaarlijkse paardenrace. Die kennen we van Siena, maar volgens de inwoners van Asti is de hunne (uiteraard) beter. Alle wijken van de stad strijden met eigen paarden om de eer. Het driehoekige plein is verbouwd tot renbaan. Er ligt zand op de grond en er staan tribunes omheen.

Maar vandaag is er eerst de optocht. En die vinden we nog interessanter dan de paarden. De hele stad is uitgelopen. Honderden inwoners, volwassenen en veel kinderen dragen middeleeuwse feestkleding. Vanaf een hoek van het parcours kijken we diep de Corso Vittoria Alfieri in. In de verte galmt het ritmische getrommel tegen de gevels van de smalle winkelstraat. De stoet komt dichterbij. Meisjes in witte, zwarte en donkerrode jurken, met kransen van groene takken in hun haar en tamboerijntjes in hun hand. Jongens met vaandels in de kleuren van hun wijk. Allemaal lopen ze rustig door de straat. Bekeken door duizenden mensen op de stoepen die foto's maken van hun kinderen in de stoet. Het tromgeluid wordt steeds luider. Jongens gooien hun vaandel in de lucht. Elke keer klinkt er applaus als ze hun vaandels weer opvangen. Wij klappen vrolijk mee.

Het meest verbaas ik me echter over één persoon. De eindeloze stoet van paraderende mensen begint met de burgemeester. Hij loopt aan de kop. Direct achter hem

zijn vrouw en puberdochter. En schuin achter hem twee beveiligers met zonnebrillen. Zoals alle burgemeesters in Italië draagt burgemeester Maurizio Rasero geen ambtsketen, maar een sjerp in de kleuren van de Italiaanse vlag over zijn blauwe pak. Rasero, een vijftiger met een kalend hoofd en getrimd baardje, beheerst de lichaamstaal van een bestuurder die gewend is dat er naar hem wordt gekeken en geluisterd. Hij loopt niet, hij schrijdt. Hij draait zijn hoofd kalm naar links, naar rechts en weer terug. Hij kijkt bloedserieus naar de mensen op de stoepen, er kan geen lachje vanaf. In slow motion zwaait hij naar zijn onderdanen. Met een bijna horizontale onderarm, zijn hand komt niet boven zijn schouder. Minzaam wuiven heet dat. Ook al zwaait niemand terug, er is geen twijfel mogelijk: dit is de koning van de stad.

Die man fascineert mij. Wat zou ik graag burgemeester van Asti zijn. Dan loop ik voorop in de optocht op de grootste feestdag van de stad. Ik straal gezag uit. Ik knik en wuif naar het volk, dat voelt vast heel voornaam. Zou ik daarvan genieten?

Ik twijfel. Die beveiligers geven me een ongemakkelijk gevoel. Wat is er met die man aan de hand? Kennelijk is Rasero zijn leven niet zeker. Later lees ik in oude krantenartikelen dat Maurizio Rasero niet onomstreden is. Hij is lid van Forza Italia, de centrumrechtse partij van Silvio Berlusconi. Een jaar eerder had hij een rel veroorzaakt. Op Facebook leverde hij felle kritiek op een hem onwelgevallig artikel in *La Stampa*, een van de landelijke dagbladen.

De reacties waren niet mals. Rasero kreeg de journalistiek, de vakbonden en linksgeoriënteerde politieke partijen over zich heen. Hij had 'ongepaste en smakeloze' uitspraken gedaan. Hij ondermijnde de persvrijheid en de democratie. En hij zou gemeenteraadsleden de mond gesnoerd hebben. Wilde hij soms terug naar de tijd van fascisme, een periode zonder vrijheid van meningsuiting?

De voorzitter van de orde van journalisten zei in *La Stampa*: 'Degenen die regeren mogen nooit proberen kranten te beheren of te beïnvloeden; het is een fundamenteel principe van elke democratie. Degenen die regeren moeten zich er ook van bewust zijn dat ze altijd onder het vergrootglas van de pers liggen, die, zoals ze zeggen, de waakhond van de democratie is. Rasero moet dat accepteren. Je mag nooit proberen te intimideren, beledigen of denigreren.'²⁴

Zo, die zit! Een man met een reputatie waar ik niet jaloers op ben. Niet zo gek dat hij met twee beveiligers de straat op gaat. Zou ik nog steeds burgemeester van Asti willen zijn? Vooruit, voor één middagje dan.